

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՐԵՓԱԿԱՆ

Ա.

Դուն շօշափելի բարիք ես ու գեղեցկութիւն, նախնիքի ի գուր չէին պաշտեր Բեգ:

Առանց քեզի հիւլէն՝ որ դուրեանդ մանրանկարն է՝ չի՛ շարժիր աշխարհի վրայ:

Դուն Արագուրիւնը բազմապատկեցիր ժամանակով եւ ստեղծեցիր Տարածութիւնը:

Դուն Տարածութիւնը բաժանեցիր Արագուր՝ամբ եւ ստեղծեցիր ժամանակը:

Դուն հրաշալի Ո՛յժն ես, որովհետեւ պատնա՛ռն ես բոլոր շարժմանց:

Երկինք, հող ու ծով յորմեհետէ գոյացան եւ ձեւ առին՝ միատարր պարզ եւ բազմատարր բաղադրեալ անշունչ մարմինները քեզ ծծելով կենդանացան:

Ակիւններուն ներքեւ ի լիւզ եկան անբիւժուկեր, օդին մէջ քեւաքախեցին բիւր բո՛նազգիներ եւ երկիր խայտաց շնչաւորեալ նիւթին անհամար եւ աստիճանաբար բարձրացող ներկայացուցիչներով:

Նախամարդը մերկօրէն ծունկի եկաւ արարչութեանդ առջեւ, քեզմով եղաւ տեսանելի եւ քեզմով ջերմացաւ:

Եւ որպէսզի կեանքը քաղցր ըլլայ ու տանելի՝ մարդկային սիրտն օժտեցիր անպարագիծ հորիզոններով, եւ սէ՛րը հաստատեցիր հոն, պատկերիդ համաձայն, համակ լո՛յս եւ ջերմութիւն:

Կը փախչի քառսէն, կը փախչի մահէն, ու դէպի համատարած այս գեղեցկութիւնը, դէպի քեզ, դէպի կեանք կը դիմէ ամէն շնչող տարր:

Վարդերը կ'ուզեն բուրել, արտոյտները՝ դայլայլել, մարդը՝ բերկրիլ, հառազայքները՝ լուդ տակ:

Բացասական յատկութիւններ չունիս դուն, տերեւներուն կանաչը, քոչնոց երգին քաղցրութիւնը, մարդուն առողջութիւնն առանց քեզի չեն կրնար ըլլալ:

Անհասանելին՝ աստուածութիւն է, մարդիկ հետզհետէ կը տապալեն աստուածութիւններ:

Յայժմ ո՛չ ոք կրցաւ տապալել քեզ, որովհետեւ ի՞նչ է լոյսը, կամ ի՞նչ ես դուն, յայտնի չէ տակաւին:

Ա՛հ, ուշացի՛ր յայտնութենէ, ուշացի՛ր, որովհետեւ Աստուածութեանց ամենէն բարին, ամենէն անյիշաչարն ամենէն ներողամիտն ու ամենէն գեղեցիկն ես դուն:

Միա՛կն ես՝ որուն դէմ տրտունջ կարելի չէ ընել:

Իմաստնագոյն նախնիքի ի գուր չէին պաշտեր քեզ:

Բ.

Դուն զուարթագին ա՛չքն ես, բացուած եր'լրագնդիս տրտմութեան վրայ:

Ինչ որ կազմալուծեալ է՝ կը ձեւակերպես, ինչ որ հեղուկային՝ կը շոգիացնես:

Արցունք ու մահ կը սոսկան քեզմէ, որովհետեւ դուն համակ ժպիտ ես ու կեանք:

Մեծագոյն բշխամիդ մո՛ւթն է, գոր կը հալածես անդադրում եւ կոխէն դուրս կուգաս մի՛շտ յաղթական, պայծառակերպ գեղեցկութեամբ:

Երբ հառազայքներդ դադրիս ուղղահայեաց արձակելէ եւ զանոնք սփռես շեղակի, ցուրտը կը պատէ աշխարհ:

Բայց դուն ցուրտին ու մութին գոյութեան իրաւունք տուած ես, որպէսզի անոնք քեզ աւելի սիրելի կացուցանելու իրենց պարտքը հաստուցանեն:

Սպասումին քաղցրութիւնը քեզմէ ուսած են մարդիկ, որովհետեւ յուսախաբ չես ընել գանձում:

Ոսկի աշուն – հրաժեշտի բարեւ, նախշուն-գարուն բարեգալստեան ողջոյն ունիս դուն:

Ի գո՛ւր Քանք եւ Լափլաւ կ'ըսեն քէ դուն քառսին վերջ տուիր ինքզինքդ կեդրոն եղաւ կելով նախնական միգամածին, քէ դուն ամբողջութիւն ես, մոլորակները քեզմէ անջատուեցան կեդրոնախոյս ուժով եւ այնուհետեւ սկսան իրենց իրենց շուրջ եւ շո՛ւրջդ դառնալ սրբնքաց:

Ի գո՛ւր Հիւկէնս եւ Նիւթըն կը խիզախեն մին՝ կոհակային, միւսը՝ հիւլէարձակման իրենց տեսութիւններով իմաստիղ մատչելու:

Ի գո՛ւր նախընթաց եւ Իետազայ անթիւ իմաստուններ, կամագոր եւ քրտնաքոր, կը դատին:

Անոնք կը շողակրատեն: Մինչդեռ դուն կը շարունակես փայլիլ միշտ բա՛րձր, միշտ բարեբա՛ր ու կենսատու:

Հիւանդին դե՛ղ ես դուն, տնանկին՝ օնախ, պանդուխտին՝ հայրենիք:

Ո՛վ արեգակն, ծագէ՛ եւ ի՛մ վրայ, ծագէ՛, որովհետեւ քեզմով կեանքս կը զգամ հանդալիւր, քեզմով ներդաշնակութիւնդ կ'ապրիմ:

Ողողէ՛ զիս նառագայքներովդ, փարատէ՛ տրտմութիւնը սրտէս:

Տե՛ս՝ վիրաւոր եմ ես, անտուն եւ ախորձակ եմ ես:

Զրկուածները կը դիմեն քեզի՝ որպէսզի մոռնան իրենց ներկան, որովհետեւ դուն ա՛յլն ես՝ բացուած երկրագնդիս տրտմութեան վրայ:

Գ.

Խոնարհագոյն միաբնիկ կենդանիներէն մինչեւ քարձրագոյն մարդը՝ բոլո՛ւր աստիճաններով՝ անհաշուելի ժամանակներէ ի վեր կը վայելեն քեզ, անոնք կ'անցնին, եւ դուն կը շարունակես նառագայքել խաւարահալած եւ յորդահոսան:

Մա՛րդն աստուածացաւ, քէ Աստուած մարդացաւ. հասարակ մահկանացուներուն տրուած չէ իմանալ, բայց դուն գայն տեսար իր ամենաբարի աչքերով ու սրտով՝ որ «սիրեցէ՛ք զիրար» կ'աղաղակէր և սակայն գայն խաչեցին:

Դուն տեսար դժոխքին բոցերով մռայլած Տանթէի դէմքը:

Դուն տեսար հոգիներու մէջ սուգունդ Շէֆափիի աչքը:

Դուն տեսար ամէ՛ն դասակարգի եւ ամէ՛ն իմացականութեան պատկանող մարդիկ:

Մին՝ ատեց, ուրիշ մը՝ սիրեց, մին՝ քանդեց, ուրիշ մը՝ շինեց, մին՝ գրաբարեց, ուրիշ մը՝ դրուատեց, բայց բոլո՛րն ալ անցան անվերադարձ, անցա՛ն:

Դուն գոնոնք բոլո՛րն ալ սիրեցիր, նշմարիտ Աստուծոյ մը պէս, ո՛չ մին գրկեցիր բարիքներէդ, որովհետեւ անոնք ծա՛ծ էին բանաստեղծ կամ երգահան, գիտուն կամ նկարիչ, ռերագործ կամ բարերար, սուրբ կամ մեղապարտ, հերոս կամ դաւաճան:

Խրաքանչիւր ոք հպատակեցաւ իր խառնուածքին:

Ումանք իրենց գրի՛չը տուին, ուրիշներ՝ իրենց սուրը, ումանք իրենց դրա՛մը տուին, ուրիշներ՝ իրենց սիրտը:

Իսկ ես ի՞նչ քրի, ոչի՛նչ:

Ուրեմն ի՞նչ բանի կը սպասեմ, — կատարները կը խայտան ամպերէն վեր, արեգակին համբոյրներուն տակ:

Յառա՛ջ, քող նախահայրերս ամօք չզգան զիս ծնած ըլլալնուն համար:

Յառա՛ջ, քող ո՛չ արցունք, ո՛չ արիւն, ո՛չ մահ ընթացքս կանեցնեն:

Յառա՛ջ, քող ես ըլլամ գաղափար, քող ես ըլլամ միութիւն եւ ինձմով բազմութիւնները գործնան:

Թող երկնի ու երկրի երկունքն իմ մէջ տեղի ունենայ եւ ծոցէս ծագի վահա՛գն, արեւ – աչքերով եւ հրեղէն ծամերով:

Թող ես բաժնուիմ ամէնուն՝ եւ մնամ ամբողջական:

Թող ես շարժիմ՝ եւ սակայն ըլլամ անանջական:

Գ.

Կ'ուզեմ որ իմ ու քու մէջ, ո՛վ արեգակն, ուղիղ համեմատութիւնը յաւերժանա՛յ:

Կ'ուզեմ որ կեանքս համակ բարիք ու գեղեցկութիւն ըլլայ, ժամանակ, տարածութիւն եւ ոյժ կ'ուզեմ ունենալ:

Կ'ուզեմ որ միտքս ոչինչէն շարժուն տարբեր ստեղծէ, երկրաբանակ, ծովագնաց թէ երկնաբոյս:

Կ'ուզեմ որ արարածներս մէկ-մէկ սիրով աստղեր, մէկ-մէկ սիրոյ առաքեալներ ըլլան, նոյնիսկ նահատակուելու գնով:

Կ'ուզեմ որ անոնք դիմեն ինծի, ինչպէս կեանքի միակ աղբիւրին:

Կ'ուզեմ որ էութիւնս ըլլայ գերակայ աստուածութեան պէս խորհրդալիք:

Կ'ուզեմ շողալ ա՛յնքան առատաբոս, եւ ա՛յնքան անխտիր՝ որ ո՛չ ոք տրտնջայ ինծի դէմ:

Կ'ուզեմ որ խաւարը փախչի առջեւէս եւ իր յայտնութեամբ արժեւորէ զիս միայն եւ ապա պարտուի լուսաւորութենէս:

Կ'ուզեմ որ կարօտեալներս գտնեն զիս եւ աշուն ու զարուն եղանակներս ամբողջացնեն:

Կ'ուզեմ որ բանգէտները զիս մեկնաբանե-

լով դատին, մինչ իմ աղբիւրներս շարունակեն կարկաջել:

Կ'ուզեմ ըլլալ վերքերու բալասան, ցրտահարներու ջերմութիւն, արտաբուսածներուն՝ դրա՛խտ վերագտեալ:

Կ'ուզեմ որ շնչող բոլոր տարբերը շարք առ շարք, փափաք առ փափաք դիմեն ինծի եւ անցնի՛ն, իսկ ես՝ դեռ ո՛յժ ունենամ ուրիշներու համար:

Կ'ուզեմ ժխտական եւ մեղապարտ բոլո՛ր էակներու հանդէպ անսահման ներողամտութեամբ տոգորուիլ:

Կ'ուզեմ լուսաւորել մտքեր եւ սրբել սիրտեր, որպէսզի անոնք ներդաշնակին դիմեն:

Կ'ուզեմ որ արարածներս ա՛յնքան բարձրանան՝ որ գերերկրային էակներ ծնանելու ըլլան ատակ:

Կ'ուզեմ ամէն առաւօտ ծագիլ երանգներու բիրաւոր մեղեդիներով եւ ամէն երեկոյ սուգուիլ կարմրաշառայլ վեհութեամբ, մարդկութիւնն ունենալով շրջանիս կրկնութեան ակնդէտ:

Կ'ուզեմ որ իմ ու քու մէջ, ո՛վ արեգակն, ուղիղ համեմատութիւնը յաւերժանա՛յ:

ՀՐԱԶ ՔԱԶԱՐԵՆՅ

ՎՆԵՆԵՐԻԿ, 1936